

Theatre and Drama in the Context of Teaching Turkish as a Foreign Language within the Framework of Language Teaching

Selin Zeyrek^{ID}

Sakarya University, Turkish Language Teaching, Application and Research Center, Sakarya, Turkey

ABSTRACT

Theatre and drama are fields with similar functionality in education, despite their practical differences. These disciplines are among the rare methods that are suitable for use in education because they contain all of the verbal-linguistic, bodily-kinesthetic, interpersonal-social, personal-inner, visual-spatial and musical-rhythmic features. It can be said to be effective in language learning and teaching in education with theatre and drama activities which are becoming increasingly common today. Theatre and drama activities, which combine bodily and cognitive interaction, offer multifaceted contributions to the learning-teaching process. Theatre and drama not only create social pluses on students, but also provide them with academic gains. It can be stated that theatre and drama will affect students' language proficiency through in-class and out-of-class practices in language learning and teaching, especially in teaching Turkish as a foreign language. This study aims to draw attention to the positive aspects of theatre and drama in the context of teaching Turkish as a foreign language within the framework of Language Teaching.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 12.04.2020

Received in revised form: 12.08.2020

Accepted: 11.11.2020

Available online: 01.12.2020

Article Type: Essay Reviews

Keywords: Language Teaching, Turkish As A Foreign Language, Theatre, Drama

© 2020JIETP All rights reserved

Extended Abstract

Theatre and drama have many positive aspects in education. The main ones are the opportunities they offer to the learning and teaching process. Theatre and drama takes the person to the centre and creates an experience environment for everyone accompanied by a group. These practices are carried out on demand and increase the "learning" effect. Through the role-playing experience, the student's exploration of himself and his environment both strengthens learning and enhances imagination and creative thinking. Acting is not the primary purpose of creative drama and theatre work used in education. Social culture awareness is gained in theatre and drama environments created in groups. Awareness also occurs in the individual itself. It also enhances mimicry, empathy, and the ability to question the outside world. This gives the opportunity for different perspectives to happen.

Theatre and drama methods have started to gain importance in various educational fields. Theatre and drama are both bodily and linguistically practiced activities. In this context, it can be said that theatre and drama methods will have important effects on foreign language education in language education and training.

Studies in the field of language learning and teaching aim to determine the most appropriate learning models and methods. In this context it is remarkable to learn the language through the method of

Corresponding author's address: Sakarya University Turkish Language Teaching, Application and Research Center, Serdivan/Sakarya, Turkey.
e-mail: slnzyrk@gmail.com
DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.718672>

theatre and drama. The method of theatre has a significant impact on the process of learning and teaching by teaching basic language skills by doing and living. For this reason, the effects of theatre and drama method in foreign language learning and teaching should not be ignored. It can be said that the methods of drama and theatre will positively affect the language skills of the students, especially in teaching Turkish as a foreign language. Both academic and social gains can be achieved through theatre and drama studies.

Theatre and drama are literary, artistic and educational elements that exist throughout life and through man. Role-playing and role-impersonation in theatre and drama make behaviors more understandable for participants and audiences. Theatre and drama as elements that reflect human nature and life, on the one hand presents something of themselves to individuals, while on the other hand holds a mirror to them. When watching theatre and drama or attending these events, it becomes easier for one to self-criticize.

In language education, theatre and drama are effective for many skills such as reading, writing, speaking and listening. With theatre and drama activities, it is seen that the power of expression increases, language skills develop and accelerate, communication becomes stronger and oratory ability becomes stronger. In foreign language teaching, the technique of theatre and drama allows students to animate and memorize the texts of the target language. This increases the persistence of words and concept codes in the mind with introduction to the role. On the other hand, the body language of the target language is known for its dramatization technique. It is also important for intercultural interaction that students with different native languages are in the same classes. In this context, theatre and drama not only develop communication skills on the basis of individual and social development, but also contribute to language and culture teaching.

While the gains of listening, speaking, reading and writing, which constitute the basic language skills, occur in the natural process, reading and writing skills develop in the educational process in educational institutions. In this sense, appropriate model selection must be made for the development of the individual. In this context, it can be said that theatre and drama methods are an effective and different approach which can be programmed at all levels and according to personality structure in terms of language development of students.

Theatre and drama are activities applied with auditory, visual, mental and physical senses. Therefore, it has both the contribution of students to language skills and the effect of supporting the social aspect of the individual. In addition, it can be considered as a new and different approach that can be preferred because it has a fun side. The use of theatre and drama both as social activity and as classroom practice will drive the desire to learn. It is also a fact that theatre and drama studies increase student motivation. In this context, drama and drama can make learning interesting and motivating. Thus, both the student's sense of curiosity will be activated and the student will be given the opportunity to develop his / her skills in this direction. Therefore, the method of theatre and drama can be used as a method in teaching Turkish as a foreign language. Classroom unity will also be provided, given the strengthening of interaction and communication between students in theatre and drama activities and group work.

Students will also learn vocabulary and structures such as phrases, proverbs and phrases that are settled in the target language through the methods of drama and drama that will take place on a voluntary basis. The fact that both theatre and drama host the system again through rehearsals, that is, the strengthening aspect of memorization, can reinforce learning. In addition, words and mold words will be used correctly and in place.

Theatre and drama methods in education and training give students knowledge, skills and understanding. There are many positive aspects of theatre and drama, especially in language learning and teaching. This study addresses the importance of theatre and drama in teaching Turkish as a foreign language in line with language teaching and learning.

Dil Öğretimi Çerçevesinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özelinde Tiyatro ve Drama

Selin Zeyrek

Sakarya Üniversitesi, Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sakarya, Türkiye

ÖZ

Tiyatro ve drama, pratik farklılıklarına rağmen eğitimde birbirine benzer işlevselliğe sahip alanlardır. Bu disiplinler; sözel-dilsel, bedensel-kinestetik, kişilerarası-sosyal, kişisel-içsel, görsel-uzamsal ve müziksel-ritmik özelliklerin tümünü barındırmaları sebebiyle eğitimde kullanılmaya elverişli ender yöntemlerdendir. Günümüzde giderek kullanımları yaygınlaşan tiyatro ve drama faaliyetleri ile eğitimde dil öğrenimi ve öğretiminde etkili olunacağı söylenebilir. Bedensel ve bilişsel etkileşimi bir araya getiren tiyatro ve drama etkinlikleri, öğrenme-öğretme sürecine çok yönlü katkılar sunmaktadır. Drama ve tiyatro, öğrenciler üzerinde yalnızca sosyal artılar oluşturmakla kalmayıp onlara akademik kazanımlar da sağlamaktadır. Dil öğrenimi ve öğretiminde, özellikle Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde tiyatro ve dramanın sınıf içi-dışı uygulamaları öğrencilerin dil yeterliklerine etki edeceği ifade edilebilir. Bu çalışma, dil öğretimi çerçevesinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi özelinde tiyatro ve dramanın pozitif yönlerine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 12.04.2020

Düzeltilmiş hali alındı: 12.08.2020

Kabul edildi: 11.11.2020

Çevrimiçi yayımlandı: 01.12.2020

Makale Türü:

Derleme

Anahtar Kelimeler: Dil Öğretimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe, Tiyatro, Drama

© 2020JIETPTüm hakları saklıdır

1.Giriş

Tiyatro ve drama, “oyun” ve taklit unsurları etrafında şekillenen, kendilerine ait bir düzen ve kurallara bağlı olarak belirli bir zaman ve mekân diliminde gerçekleştirilen, seyirci veya katılımcılar ile paylaşılıp sergilenen dinamik deneyimlerdir. Tiyatro, seyirci ile paylaşılan deneyimi merkeze alırken, dramada daha çok katılımcıların birbirleriyle olan deneyim süreci esastır. Drama, tiyatro gibi yazılı bir metne bağlı kalmaz. Ancak drama, tiyatro formlarını ve tekniklerini kullanır. Her iki etkileşim türünde bulunan ortak noktalar vesilesiyle bu iki unsurun bir bütünü parçaları olduğu bilinmektedir. Tiyatro ve dramanın eğitim-öğretim açısından en önemli noktası ise öğrenme ve öğretme sürecine sundukları olanaklardır. Kişiyi merkeze alan ve herkes için bir deneyim ortamı oluşturan tiyatro ve dramada, katılımcılar ile sürece dikkat çekebilme de sağlanır. İsteğe bağlı gerçekleştirilen bu etkileşimli alanlarda “öğrenme” etkisi oldukça güçlüdür. Kendini ve çevresini rol alma deneyimi ile keşfetme durumu, öğrenmeyi perçinleyerek hayal gücü ve yaratıcı düşüncenin gelişimine katkıda bulunur. Eğitimde kullanılan yaratıcı drama ve tiyatro çalışmalarının temel amacının oyunculuk yapmak olmadığını da belirtmek gerekir. Grup halinde oluşturulan tiyatro ve drama ortamları gerek toplumsal kültür farkındalığına gerekse bireyin kendisine kazandıracığı farkındalığa zemin hazırlar. Ayrıca dış dünyanın taklit edilmesi, empati ve sorgulama yeteneğini geliştirerek farklı bakış açılarının meydana gelmesine vesile olur.

“Günümüzde sanatın estetik ve pedagojik niteliği çağdaş performans sanatlarından eğitime, psikolojiden medya çalışmalarına, sosyolojiden politikaya kadar, geniş çaplı bir alanda gündeme gelmektedir” (Sezgin, 2015: 14-15). Toplumsal değişim perspektifinden gözlemlendiğinde, çeşitli eğitim alanlarında tiyatro ve drama yöntemlerinin önemsenir hale gelmeye başlaması, tiyatro ve drama yönteminin öğretici potansiyelini yansıtmaktadır. Eğitim sistemi içinde “doğaçlama” ve “rol oynama” olarak ortaya çıkan dramatik eylemlerin profesyonel bir tiyatro eğitiminden çok “imgesel düşünce ve spontan dramatik eylemleri” geliştirme amaçlı olduğu ifade edilir (Sezgin, 2015: 69).

Sorumlu yazar adres: Sakarya Üniversitesi, Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Serdivan/Sakarya, Türkiye
e-posta: slzyrk@gmail.com
DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.718672>

Dil öğrenmenin öncelikli amaçları arasında iletişim kurma isteği vardır. “Dil öğretim yöntemlerinin hedefleri; kişiler ve kurumlar arası iletişimi sağlıklı kılma, bireylerin niteliklerini çağın gelişme ve gereklerine uygun olarak hızlı ve etkin bir şekilde geliştirmeyi imkan sağlamak olarak belirlenebilir” (Özdemir A. vd., 2014: 84). Dil eğitimi ve öğretimi için bedensel ve bilişsel etkileşimin bütünsel bir yapı oluşturması referans gösterilerek, tiyatro ve drama yöntemlerinin yabancı dil öğretimine önemli etkileri olacağı ifade edilebilir.

Bir kişiden diğerine “bilgi” ve “anlam” iletimini sağlayan bir süreç olarak iletişimde; bilgi üretme, iletme ve algılama esastır (Işık, 2019: 131). İletişimin ana yapısı olan dil; öğrenim ve öğretim sürecinde ilgili sahalarda kullanılan başlıca unsurdur. Eğitimin hayat boyu devamlılığı vesilesiyle öğretim yöntemlerinin bu doğrultuda farklı uygulamalara açık olduğu bir gerçektir. Tarihin akış sürecinde insanlığın gündən güne değişip gelişen değer ve ihtiyaçları her alanda olduğu gibi eğitim ve öğretimde de çeşitli metotlara kapı açmıştır. Dil öğrenimi ve öğretimi alanında yapılan çalışmalar içinde yer alan çeşitli yöntem ve tekniklerden uygun öğrenme model ve yöntemleri tespit edilmeye çalışılır. Bu noktada tiyatro ve drama yöntemi ile dil öğrenimi dikkat çekicidir. Tiyatral yöntemle yaparak, yaşayarak öğrenme ve öğretme sürecinin temel dil becerilerine önemli etkisi bulunmaktadır. Anadil öğrenimi ve öğretiminin yanında, yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde tiyatro ve drama yönteminin etkileri göz ardı edilmemelidir. Özellikle Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi’nde drama ve tiyatro yöntemlerinin öğrencilerin dil becerilerini olumlu şekilde etkileyeceği söylenebilir. Tiyatro ve drama çalışmalarıyla hem akademik hem de sosyal kazanımlar sağlanabilir. Bu çalışma, dil öğretimi ve öğrenimi doğrultusunda Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi’nde tiyatro ve dramanın önemini ele almaktadır.

1.1. Çalışmanın Konusu

Tiyatro ve drama gözlem, uygulama ve denetleme ile icra edilen etkinliklerdir. Bu etkinliklerle öğrencilerin durum ve olaylarla yüzleşmeleri ve düzeylerine uygun şekilde etkinlikleri gerçekleştirmeleri sağlanır. Öğrencilerin duysal ve bilişsel alanlarına etki eden çevresel etmenlerin canlandırma yoluyla tanımlanması öğrenmeyi güçlendirecektir. Bu araştırmada bahsi geçen ölçütler dikkate alınarak dil öğretimi kapsamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi’nin tiyatro ve drama yoluyla öğrencilerdeki davranışların istedik değişimleri etkili ve verimli bir şekilde ortaya çıkarma gücü vurgulanmıştır. Ayrıca öğrenmeye ilişkin kuram ve ilkelere dayanarak tiyatro ve dramanın destekleyici birer teknik olarak kullanılabilirliği üzerinde durulmuştur.

1.2. Çalışmanın Problemi

Dil öğretiminde kullanılan yöntemler öğrenmenin kalıcılığını sürdürmesini hedefler. Dil öğretim sürecinde öğrenci odaklı etkin katılım içeren öğrenme aşamasında tiyatro ve dramanın önemli bir yeri vardır. Bu bağlamda birden fazla duyuya hitap eden ders içi ve ders dışı öğrenme modellerinden aktif öğrenmenin hem başarıya hem de motivasyona etkileri tartışılabilir. Tiyatro ve drama ağırlıklı derslerin öğrenci başarısına çok yönlü etkilerinin öne çıkarıldığı bu çalışmaya öncelikle çalışmanın problemi ve bu problemin çözümüne yönelik önerilerden bahsederek başlamak gerekir. Bu bağlamda değerlendirilen bazı temel sorular şunlardır: “Yabancı dil öğretiminde tiyatro ve drama ne açıdan önemlidir?”, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi’nde tiyatro ve drama tekniklerinin etkileri nelerdir?” ve “Yabancı dil öğretiminde, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi çerçevesinde tiyatro ve drama tekniklerini kullanmanın öğrenciye ne gibi artıları olabilir?”

1.3. Çalışmanın Amacı

Pek çok tanımının olduğunu bildiğimiz “eğitim”, sözlük anlamıyla: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye (...)” (TDK, 2019: 761) olarak tanımlanır. Dolayısıyla eğitim bireyin davranışlarında değişme meydana getirmeyi amaçlar. Bireyin davranışında ortaya çıkacak değişme bireye yeni tutumlar kazandırabileceği gibi, “istenmeyen” davranışların değişmesi biçimini de alabilir: “Bu bakımdan

eğitim, öğrenme ile de açıklanabilir. İstendik davranışların planlı etkinliklerle geliştirilmesine geçerli öğrenme denilirse eğitim, geçerli öğrenmeleri oluşturma sürecidir." (Üstündağ, 1988: 2) Bu süreç ise zincirleme ve kümülatif öğrenme-öğretme unsurlarını içerir. Planlı eğitimi oluşturan "hedef ve davranışlar", "öğretme durumları" ve "değerlendirme öğeleri" eğitim sürecinin iskeletini oluşturur.

Eğitim, günümüzde gelişen ve değişen hayatın sürekli ve zorunlu bir unsurudur. Bireyin de içinde bulunduğu ve zamanla değişiklik gösteren sosyal çevrenin toplumsal yapısı, bu yapı içinde çok yönlü ve planlı bir eğitimi mecbur kılar. Kontrol dâhilinde gerçekleştirilen eğitim çerçevesinde insan, değişim ve gelişim gösterir. Bu durum eğitim yöntemlerinin de değişime ayak uydurması gerekliliğini ortaya koyar.

İlgili kitleye kazandırılması öngörülen bilgi, beceri, yetenek, ilgi ve alışkanlıklar gibi özellikleri içeren hedef (amaç), eğitimin temel taşıdır. Eğitim ve öğretimle meydana gelmesi planlanan tasarıların hedeflere (amaçlara) göre işlenmesi gerekir. Bu çalışmanın amacı ise Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde tiyatro ve drama tekniklerinin öğrencilere kazandırabileceği nitelikleri ortaya koymaktır.

1.4. Çalışmanın Yöntemi

Eğitim ve öğretimde kullanılacak yöntemin belirlenmesi ile süreçteki başarı arasında bir bağlantı mevcuttur. Bu çalışmada tiyatro ve dramının hem öğretim yöntemi olarak hem de öğretim yöntemlerinin içinde yer alarak yapılacak öğrenme-öğretme süreçlerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Tiyatro ve dramının özel olarak dil öğretimindeki etkilerini inceleyen bu çalışmada, ilgili diğer çalışmalar da göz önünde bulundurulmuştur. Bu sebeple çalışma için öncelikle literatür taraması yapıp derlenmiştir. Literatür çalışması doğrultusunda yapılan tiyatro ve drama ile ilgili farklı çalışmalar incelenerek dil öğretimi ekseninde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi çerçevesinde bir bütün halinde sunulup yeniden değerlendirilmiştir.

2. Tiyatro ve Drama

İtalyanca kökenli "tiyatro" kavramı *Türkçe Sözlük*'te: "1. Dram, komedi, vodvil vb. edebiyat türlerinin oynandığı yer (...) 2. Bu türleri, izleyiciler önünde sahnede oynayan grup (...) 3. Sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü (...)" (TDK, 2019: 2360) olarak tanımlanırken Fransızca kökenli "drama" (*drame*, dram) kavramı: "1. Sahnede oynanmak için yazılmış oyun, drama. 2. Acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu veya televizyon filmi, drama. 3. Tiyatro edebiyatı. 4. Acıklı olay" (TDK, 2019: 719) olarak açıklanır. "Tiyatro seyircilere, bir öyküyü, sahne olarak ayrılmış bir yerde, oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırması sanatıdır. Tiyatro sözcüğü Yunancada 'seyirlik yeri' anlamına gelen *theatron*'dan türetilmiş, dilimize İtalyancadaki *teatro* sözcüğünden geçmiştir." (Sezgin, 2015: 82). Wolfgang Schneider'in: "Tiyatronun ne olduğu birçok kereler tanımlanmıştır. Tiyatro her şeyden önce gelişigüzel bir biçimde çoğaltılamaz, kendisinden başka bir şeyi temsil etmez ve içtendir ve toplum içinde alımlanabilir. Tiyatro, hayal gücünün çalıştığı bir yerdir; hayatımızın ikinci gerçekliği için bir yerdir" (Schneider, 2005: 151) diyerek tanımladığı; tarihi insanlık tarihi kadar eski olan, taklit ve anlatıma dayanan, insan hayatının sahnede sergilendiği "Bir edebiyat türü olarak tiyatro, oyuncular tarafından seyircilerin önünde temsil edilmek amacıyla yazılmış veya tasarlanmış eserlere verilen addır. Ya da insanı, insanla insana anlatma sanatıdır. Tiyatro yerine drama, dram, dramatik tür, sahne eseri, oyun, piyes gibi isimler de kullanılmaktadır. Yunanca 'drama' kelimesi hayattan alınan tiyatro vakası anlamına gelmektedir" (Arıkan, 2014: 19). Konstantin Stanislavski bu kavramları şöyle açar: "**dram** (drama): Tiyatro sanatının incelenmesi en güç konusu, dramdır. ... 'Dram' sözcüğü antik Yunan'dan gelir ve 'doruğa tırmanan eylem' anlamını içerir. Latince '*actio*' sözcüğü, bizim kullandığımız terimler olan '*action*, *actor*, *act*'in [eylem-oyuncu-perde] köküdür. Böylece sahnedeki dram, gözlerimizin önünde doruğa çıkan eylem, oyuncu ise bu eyleme katılan bir öge demek olacaktır. Tiyatro sanatı her zaman kolektif biçimde icra edilen bir formdur (...)" (Stanislavski, 2015: 37). Türkçe karşılığı olmadığı bilinen dramının farklı şekillerde tanımlanışı mevcuttur. İnci San, drama kelimesinin Yunanca "dran"dan türediğini ve "dran" kelimesinin "yapmak, etmek, eylemek" gibi anlamlar taşıdığını aktararak drama kavramının

“eylem anlamını taşıyan gene Yunanca dromenon’un, seyirlik olarak benzetmecisi biçimindeki kullanımı” olduğunu söyler: “Özellikle tiyatro bilimi çerçevesi içinde drama kavramı, *özetlenmiş, soyutlanmış eylem durumları* anlamını almıştır” (San, 1990: 573). Yine Yılmaz Arıkan, yaratıcı dramayı şu şekilde tanımlar:

(...) oyun süreçlerindeki ve yaşamın içerisindeki dramatik anların (eyleme, harekete ve gerilim taşıyan ve acıklı olmaması gereken anların) uzmanlarca grup içerisindeki etkileşim ve paylaşım süresi içerisinde yaratılmasıdır. Dramanın ekseninde oyun ve oynamak kavramı olup Drama, oynayarak oyun içinde öğretir. (...) Yaratıcı Drama; ses, jest, beden, kostüm, renk ışık ve insan sesi belirli bir amaç doğrultusunda kullanılarak, hayata anlam yüklemeyip yaşantımız ve çevremizle ilgili olarak kendimizi anlaşılır kılmaya yardımcı olmaktır. Dramanın özü kurguya dayanır. (...) Dramadaki kurgunun tek farkı, baştan aşağıya yapılandırılmamış olmasıdır. Yaratıcı dramada kurgu sürekli değişebilir, bozulabilir, sorgulanabilir ve yeniden yapılabilir (Arıkan, 2016: 25).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere tiyatro ve drama, hayatın içinden ve insan ile var olmuş hem edebi hem sanatsal hem de eğitsel unsurları barındırır. Seyirci odaklı olmayıp, doğaçlama ve rol oynamayı merkeze alan ve çıkış noktası olarak tiyatro formlarından beslenen drama, bir grup çalışması etkinliğidir. “Dramanın yaptığı şey, asıl olarak tiyatroyun araç ve yöntemlerini seyirlik olmayan grup çalışmalarını oluşturmaktır” (Sezgin, 2015: 76). Katılımcı odaklı olan drama, sanat dallarının hemen hemen hepsi ile iletişim halindedir. Bir öğretim yöntemi olarak günümüzde kullanılan drama yöntemi, amaçları önceden belirlenmiş ve planlı etkinlikler içerir. Eğitsel ve sanatsal amaçları bulunan drama etkinlikleri bir lider öğretmen tarafından uygulanır. Ayrıca dramada önemli olan sonuç değil “süreç”tir. Öte yandan tiyatro, seyirciyi merkeze alan canlı performansla dayalı, seyirlik bir gösteri sanatıdır. “Konuşma ve eylemleri netleştirmek, eylemin dışsal öğelerini öyküyü belirginleştirmek için berraklaştırmak, gerçekliği doğal ya da Brechtien göstermecilik anlamda yansıtmak, çalışmada bağlılık ve işbirliğine olan talebi arttırmak, zayıflıkların ve güçlülüğün altını çizmek (bir anlamda dramaturji yapmak) ve tüm çalışmalarını sonuç odaklı hale getirmek tiyatroyu belirgin kılan özelliklerdir” (Sezgin, 2015: 79-80). Birbirleriyle yakın ilişki içinde bulunan, uygulama metotları bakımından farklılıklar gösteren tiyatro ve dramanın iki ayrı disiplin olduğu fakat aralarında güçlü bağlar bulunduğuunun altını çizmek gerekir. Tiyatroyu belirgin kılan şey sahnede seyirci ile kurduğu ilişkidir. Ancak “(...) yaşamın ayrılmaz bir parçası olan tiyatroyun sadece sahne sınırlarına ya da edebi bir metnin sınırlarına bağlı tutulması ve bu şekilde tanımlanması yeterli değildir” (Altunbay, 2012: 750). Türkiye’de tiyatro ve drama -bilhassa eğitimde- “yaratıcı drama” ve “eğitimde drama” olarak karşımıza çıkmaktadır. Tiyatro ve dramayı eğitim ve öğretimle birlikte düşünmek ve öğrenci üzerindeki faydalarını ön plana çıkarmak bu noktada yerinde olacaktır. “Eğitimde tiyatro daha çok kazanımların gerçekleştirilmesi ve temel dil becerilerinin zenginleştirilmesi amacıyla kullanıldığı gibi, aynı zamanda öğrencilerin birey olarak hayata bakış açılarının değişmesi ve dünyayı farklı gözlerle görmelerini sağlamak amacıyla da kullanılmaktadır” (Altunbay, 2012: 750).

3. Öğrenme-Öğretme İlişkisi Doğrultusunda Tiyatro ve Drama

Anlam ve içerik zenginliğine sahip olan tiyatro ve dramada rol yapma ve role bürünme katılımcı ve izleyiciler için davranışı daha anlaşılır kılan bir durumdur. İnsan doğasını ve hayatını yansıtan unsurlar olarak tiyatro ve drama, bir yandan bireylere kendilerinden bir şeyler sunarken diğer taraftan onlara “ayna” görevi görür. Tiyatro ve dramayı izlerken veya herhangi birinde rol alırken insanın kendi için özeleştiride bulunması kolaylaşır. Role bürünen kişi ile empati yapma yönü gelişir. Aynı şey role girmede de söz konusudur.

Şu ya da bu kişiyi sahnede yansılayabilmek için, o kişiye yönelik birtakım amaçların, hem de önemli amaçların varlığı zorunludur oyuncuda. Bu amaçlar yansılacak kişinin değiştirilmesiyle ilgilidir. Sahnede yansılacağı kişileri bir bakıma eğitir oyuncu. Dolayısıyla, oyuncunun yansılacağı kişilerde birbiriyle çelişen iki ayrı ben’le karşılaşılır. Bunlardan biri oyuncunun kendi *ben*’idir. Oyuncu, bir oyuncu olarak oynadığı kişilerin seyirciler tarafından eğitilmesi (planlı biçimde değiştirilmesi) eylemine katılır. Böyle bir davranış için seyircilere önyak olan da yine kendisidir, oyun sırasında bizzat bir seyirci

işlevini üstlenir; işte böyle bir seyircinin sahnede sergilenmesi de oynayacağı ikinci roldür (Brecht, 2011: 8-9).

Tiyatro ve drama; okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi pek çok beceri için etkilidir. Tiyatro ve drama ile öğretilecek kavram, değer veya olayların herhangi bir sınırının olduğunu söylemek doğru olmaz. Yine tiyatro ve dramanın, kişinin eleştirel ve empati yönünü güçlendirdiği bir gerçektir. Değerlendirme, analiz ve yorumlamaya olumlu etkilerde bulunarak motive edici yönüyle de öğrenmeyi destekleyen tiyatro ve dramanın; yaratıcı düşünceyi geliştirip çok yönlü düşünceyi de perçinlediği söylenebilir. Tiyatro ve drama etkinlikleriyle ifade gücünün artarak dil becerilerinin geliştiği ve hızlandığı; iletişimin kuvvetlenerek hitabet kabiliyetinin güçlendiği gözlemlenebilir. Yapararak ve yaşayarak öğrenmenin etkisiyle ise tiyatro ve drama, iletiyi direkt olarak alıcıya ulaştırır.

Dil, duygu ve düşünceleri aktarmanın dışında iletişim ve sosyal gelişime aracı olduğu gibi kültür aktarımını da sağlar. İletişim aracı olarak dil, insanın istek ve ihtiyaçlarını ifade etmede bir köprü vazifesi görür. Dil öğrenme ve öğretme; bireyin anadilini öğrenmesi ve öğretmesi ile yabancı bir dili öğrenmesi ve öğretmesi olarak ikiye ayrılır. Anadil öğrenimi ve öğretimi, bireyin içinde bulunduğu toplum ve fikir dünyası ile bu dünyayı algılama kapasitesi ekseninde gelişir. Yabancı dil öğrenimi ve öğretimi ise farklı bir kültür içinde oluşan dil yapısının anlaşılması kapsamında gerçekleşir. Temel dil becerilerini oluşturan dinleme, konuşma, okuma ve yazma edinimlerinden dinleme ve konuşma doğal süreç içerisinde gerçekleşirken, eğitim kurumlarındaki öğretim sürecinde okuma ve yazma becerileri gelişir. Bir dili öğrenmek kadar o dili kullanabilmek de önemlidir. “Dili kullanma becerisi sürekli bir çaba ve çalışmaya birlikte uygun yöntem-teknik seçimini gerektirir” (Altunbay, 2012: 754). Eğitimdeki bireysel ve zihinsel farklılıklar geleneksel veya modern olarak adlandırılan çeşitli öğretim yaklaşımlarını ortaya çıkarır. Bu anlamda bireyin gelişimine uygun olan model seçimi gerçekleştirilmelidir. Bu açıdan tiyatro ve drama yöntemlerinin, öğrencilerin dil gelişimleri açısından her seviyeye ve kişilik yapısına uygun olarak programlandırılabilir, etkili ve farklı bir yaklaşım olduğu ifade edilebilir.

Anadil eğitiminin dışında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi için tiyatro ve dramanın öğretim yöntemi olarak olumlu etkilerinden bahsetmek gerekir. Hedef dile ait tiyatro metinlerinin öğrenciler tarafından ezberlenerek canlandırılması, role girmenin ahengi ile birlikte zihindeki kelime ve kavramlara ait kodlarının kalıcılığını arttıracaktır. “Her tiyatro metni konusu ne olursa olsun dil becerilerine katkıda bulunur ve eğitimde her seviyeye uygun metinlerin kullanılması gereklidir” (Altunbay, 2012: 750). Öte yandan dramatisasyon tekniğiyle hedef dile ait “beden dili” ile de tanışılmış olacaktır. “Beden dili, yabancı dil kökenli ve eski anlatımıyla kinesik (kinesicks), art arda gelen hareketlerle değer ve önem kazanan, aynı anda ses tonuyla desteklenen ve sözcüklerle biçimlenen bir iletişim sürecidir” (Özcan, 2019: 104). Evrensel bir yanı olduğunu bildiğimiz beden dilinin kültür yansıması olarak dışavurumları da vardır. Farklı kültürler farklı yaşamları ve farklı birikimleri meydana getirir. Kültürlerin kendilerine özgü jest ve mimik kodları bulunur. Her dilin kendine özel kelime, kavram ve kalıpları olduğu gibi beden dili de vardır. Bu anlamda tiyatro ve dramanın hem sözel hem de davranışsal olarak hedef dilin bütün bu unsurlarını öğrenciye uygulaması, öğrenme ve öğretme bazında tiyatro ve dramanın farkını ortaya koymaktadır.

4. Dil Öğrenimi ve Öğretiminde Tiyatro ve Dramanın Yeri

Dil öğretiminde öğretmen merkezli ve dil bilgisi odaklı yöntemlerin dışına çıkılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi alanında da, değişen zaman ve gelişen teknoloji hesaba katıldığında “görüş ve yaklaşım” ile “yöntem ve teknik”lerin bir sınırının olmadığı ifade edilebilir. Bu noktada işitsel, görsel, zihinsel ve bedensel duyularla uygulanan etkinlikler olan tiyatro ve drama, hem dil becerilerine olan katkısı hem bireyin sosyal yönünü destekleyici etkisi hem de eğlenceli bir tarafı olması sebebiyle tercih edilebilecek yeni ve farklı bir yaklaşım olarak sayılabilir. Tiyatro ve dramanın gerek sosyal aktivite olarak gerekse sınıf içi uygulama olarak kullanılması öğrenme isteğini güdüleyecektir. Bu etkinlikler müzik, koro veya dans ile birlikte de yürütülebilir. Hedef dil olan Türk dilinin öğretiminde tiyatro ve drama tekniğinin kullanılması bu anlamda öğrenci

performansını pozitif yönde tetikleyecektir. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde tiyatro ve drama etkinliklerinin kullanımı ile konuşma ve dil edinme performanslarının olumlu sonuçları çeşitli çalışmalarca gözlemlenmiştir. Yine tiyatro ve drama çalışmalarının öğrenci motivasyonunu arttırdığı bir gerçektir. Fiziki ortam, sahne, kostüm ve aksesuar desteği ile bu motivasyon güçlendirilebilir.

İnsanların büyük çoğunluğu yeni bir dil öğrenmede kaygısı yaşayabilir. Dil öğreniminde öğrenememe korkusunun, farklı bir kültürle tanışmaktan kaynaklı olduğu söylenir. Bu açıdan öğretimin ilgi çekici ve motive edici hale getirilmesine tiyatro ve drama fayda sağlayabilir. Böylelikle hem merak duygusunu aktif hale getirmek hem de öğrencinin ilgisini çekebilmek amacıyla öğrenciye kendisini ifade etmekte fırsat verilecek ve bu yöndeki becerisini geliştirmesine yardımcı olunacaktır. Bu anlamda Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde tiyatro ve drama yöntemi bir metot olarak daha fazla kullanılabilir. Özellikle tiyatro ve drama etkinlikleriyle grup çalışmasının öğrenciler arasındaki etkileşimi ve iletişimi güçlendirdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu şekilde sınıf birlikteliğini sağlamaya aracı olunacaktır. Tiyatro ve dramanın dil öğrenimine kattıkları bu doğrultuda dikkate değerdir.

Anadilleri farklı olan öğrencilerin aynı sınıflarda olması kültürlerarası etkileşim açısından önemlidir. Dolayısıyla ders içi ve ders dışında interaktif olarak gerçekleştirilebilecek dil becerilerini geliştirici çalışmalar için tiyatro ve dramanın etkisi yadsınamaz. Dil öğreniminde bilişsel alanın yanında devinimsel ve duyuşsal alanların da gelişmesine etki sağlayacağı için tiyatro ve drama teknikleri etkili olacaktır (Özdemir A. vd., 2014: 85). Tiyatro ve drama çalışmaları hem ders içinde hem de ders dışı etkinliklerde, sosyal aktivite koordinatörlüğü veya öğretim elemanlarının desteği ile ya da her iki tarafın yapacağı etkileşimli bir çalışma ile yürütülebilir. Bu etkinliklerde öğrencilerin ilgi alanlarına uygun hareket edilmesi motivasyonlarını tetikleyeceği için dil gelişimlerine olumlu etkiler sağlayacaktır. Ayrıca: "(...) öğrencilerin bilhassa üretici yetilerini geliştirmek için konstrüktif kuramındaki temel düstur doğrultusunda, yani üretmek öğrenme hedefine ulaşmak için tiyatro, senaryo yazıları gibi etkinliklerin (...)" (Özdemir A. vd., 2014: 86) kullanımı, dil öğretiminde etkili olmakla beraber öğretimi de pozitif yönde etkileyecektir.

Öğrenci grup içerisinde kendini rahat ifade edebilme becerisini geliştirebilirse bu durum öğrencinin bireysel anlamda da kendini ifade edebilmesini yardımcı olacaktır. "(...) yapısalcı öğrenmenin sosyal, aktif, yaratıcı, otantik, işbirlikçi öğrenmeyi de kapsadığı (...)" (Özdemir A. vd., 2014: 86) hesaba katıldığında, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde tiyatro ve drama çalışmalarının destekleyici etkileri olacağı aşikardır. Öğrencilerin dil edinme performanslarına bu durumun etkisine sınav sonuçları, yeterli sınavı ve motivasyon açısından bakıldığında; aktivitelere katılan öğrenciler ile katılmayan öğrenciler arasında bir fark olup olmadığı gözlemlenebilir. Gönüllülük esasına bağlı gerçekleşecek tiyatro ve drama yöntemleriyle öğrenciler; kelime bilgisi ve hedef dille ilintili yerleşmiş sözcük grupları, deyim ve atasözleri gibi yapıları da öğreneceklerdir. Hem tiyatronun hem de dramanın provalar vesilesiyle tekrar sistemi barındırması -yani ezber güçlendirici yönü- öğrenmeyi pekiştirebilmektedir. Ayrıca kelime ve kalıpların doğru ve yerinde kullanımı sağlanacaktır.

Oyun temelli aktivitelerin motivasyona yönelik etkisi bilinmektedir. Dil öğretiminde de isteğe bağlı olarak gerçekleştirilebilecek tiyatro ve drama yönteminin motivasyonu diri tutacağı öne sürülebilir. Yalnız burada öğrenci yapısıyla ilgili olan kişilik özelliklerinin öğrenmeyi ve öğrenme hızını etkileyebileceği göz ardı edilmemelidir. Örneğin utangaç ve dışa dönük yapıdaki iki farklı öğrencinin öğrenmeleri birbirinden farklı olacaktır. Bu noktada farklı yapıdaki öğrenciler ile farklı sınıf ve milletlerden öğrencilerin bir araya getirilerek ortak bir çalışma yaptırılması, sınıf içindeki veya iletişim halinde buldukları birey/topluluk ile olan ifade biçimlerine artı kazandırabilir.

Yaşayarak öğrenmeyi tiyatro ve drama vesilesiyle tecrübe eden öğrencilerin problem çözme ve iletişim kurma yeteneklerinin gelişmesine olanak tanınmaktadır (Özdemir A. vd., 2014: 91). Bu şekilde tiyatro ile aktif görev alan öğrencilerin kişilik yapıları her ne tür olursa olsun özgüvenlerinde ortak bir

olumlu nokta oluşacağı söylenebilir. Eğlenerek öğrenme ile dil sıradanlıktan kurtulup ilgi çekici bir forma bürünmektedir.

(...) yabancı dil öğrenenler dil sınıflarında klasik dilbilgisi öğretimi uygulanmasından ve yeteri kadar dili kullanma fırsatlarının olmamasından şikayet etmektedirler. Buna ek olarak; öğrenciler okuma, yazma ve kelime öğretiminden ziyade iletişim becerilerini geliştirmeye, konuşmaya, dinlemeye öncelik veren bir yöntemin gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Bu bağlamda, yabancı dil öğretiminin sınıf içi alandan çıkarılıp sınıf dışı alana taşınması dilin doğru edinimi için gereklidir (Özdemir A. vd., 2014: 93).

Deyim ve atasözü gibi dilin ince detaylarını öğrenmede tiyatro ve dramının yeri bu nedenle dikkat çekicidir. Özellikle tiyatro ve drama çalışmalarına katılan öğrencilerin sözlü sınav sonuçlarının bu çalışmalara katılmayanlara oranı, etkinliklere katılan öğrencilerin grup içi iletişim becerileri ve motivasyonlarındaki olumlu gelişmeler gözlemlenebilir. Öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenme yoluyla sadece dil öğrenimi boyutunda değil; sosyal, kültürel ve özbenlik açılarından kazanım sağlayacakları da ifade edilebilir. Tiyatro ve drama tekniğiyle öğrenciler: “(...) anlama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, değerlendirme-bireşim yapma, bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma, kendini ifade etme, iletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği yapma, tartışma, problem çözme ve girişimcilik gibi çeşitli zihinsel ve temel becerileri kazanırlar” (Özdemir A. vd., 2014: 94).

Edebi bir tür olan tiyatronun içinde barındırdığı yerel-geleneksel ve sanatsal-modern unsurlar, hedef dile ait kelime ve cümlelerin dilsel gelişime sağladığı katkının yanında, kültürel birikimi de desteklemektedir. Dolayısıyla drama ve tiyatronun bireysel ve sosyal gelişim tabanında iletişim becerilerini geliştirmesinin yanında, dil ve kültür öğretimine katkı sağlaması da söz konusudur. Bu anlamda Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi’nde temel dil becerilerini oluşturan okuma, yazma, dinleme ve konuşma yeterliliklerini tiyatro ve drama çalışmalarının olumlu yönde etkileyeceği gözlemlenebilirken; katılımcıların gönüllülük esasına bağlı gerçekleştirdiği bu tür etkinliklere katılım nedenleri de saptanabilir.

5. Dil Öğretim Yöntem ve Teknikleri ile Dramatizasyon İlişkisi

Dil öğretimi uzun yıllardır birçok düşünür ve dilbilimci için üzerinde kafa yorulan bir mesele olmuştur. Bu anlamda her biri bir diğersinin açığını kapatmaya yönelik pek çok dil öğretim yöntem ve tekniği öne sürülmüştür. Yalnızca birinin veya birkaçının dil öğretimi için yeterli olmayacağı açık olan yöntem ve tekniklerden öğrencilerin dil öğrenim ihtiyaçları saptanarak belirlenecek kapsayıcı bir oluşum meydana getirilmelidir. Özellikle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi’nde seçilecek yöntem ve tekniklerin Türk dilini ve kültürünü yabancılara öğretirken hedefe daha kısa ve etkili bir şekilde nasıl ulaşılacağını içeren bir seçim yapılmalıdır. İhtiyaç ve kazanımlar doğrultusunda geleneksel ve modern yöntemleri destekleyici unsurlara da ağırlık verilmelidir. Tiyatro ve drama gibi motivasyon arttırıcı öğretmeyi sıradanlıktan çıkaran teknikler, öğrenmeyi hızlı ve etkili hale getirmektedir.

Dil öğretiminde öğretimin hangi yolla yapılacağını belirleyen yöntem, teknik ve yaklaşımlar yer alır. “(...) yaklaşım genel bir kavramı, yöntem bu yaklaşıma uygun ilkeler kümesini ve teknik ise bir yöntemde kullanılan öğrenme aktivitesini anlatmaktadır” (Celce-Mursia’danakt. Göçen, 2020: 24). Öğrencilerin hedefe ulaşması için izlenen yol olarak tanımlanabilecek “öğretim yöntemi” ile belirlenen öğretim teknikleri ve materyaller yardımıyla öğretmen-öğrenci etkinliklerinin bir plan dâhilinde düzenlenmesi ve yürütülmesi hedeflenir (Fidan, 2012: 163-170).

“ Hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yol ya da bir konuyu öğrenmek için seçilen düzenli yol” (Demirel, 2004: 138) olarak tanımlanan yöntem kavramı düşünüldüğünde; Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi’nde dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel becerilerinin tümünü destekleyici niteliği bulunan tiyatro ve dramının dersin amaç ve kazanımına uygun bir şekilde ders içinde ve dışında kullanılarak dil öğretimine katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu açıdan tiyatro ve dramının bilinen öğretim yöntemleriyle ilişkisini ortaya koymak faydalı olacaktır.

Dramatizasyon, hem geleneksel hem de alternatif dil öğretim yöntem ve teknikleri arasında kendine yer bulur. Her biri bir diğersinin doğmasına sebebiyet veren yöntem ve tekniklerin kullanılmaya devam eden veya artık tercih edilmeyenleri mevcuttur. Burada vurgulanmak istenen düşünceyse tiyatro ve dramanın pek çok yöntem ve tekniği destekleyici rolü olduğunu ifade etmektir. Peki geleneksel veya çağdaş yöntem ve tekniklerde dramatizasyonun yeri nedir? Düzvarım Yöntemi (Direkt Yöntem, Dolaysız Yöntem), İşitsel-Dilsel Yöntem (Kulak Dil Alışkanlığı Yöntemi), İşitsel-Görsel Yöntem, Seçmeli Yöntem (Eklektik Yöntem) gibi yöntemlere alternatif olarak ortaya çıkan Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi, Sessiz Yol Yöntemi, Danışmanlı (Grupla) Dil Öğretim Yöntemi, Esinlemeli Yöntem (Telkin Yöntemi), Görev Temelli Yöntem (Erdem vd., 2015: 555-556) gibi öğretim yöntemlerinden öğretim sürecinde kullanılmaya uygun olan hususlar ayrıştırılıp tiyatro ve drama ile birlikte yürütülebilir.

Dört temel beceriyi destekleyen, konuşmanın ön planda olduğu, derslerin diyalog, masal, fıkraya veya kısa hikâyelerle başlatıldığı, öğretmenin dersle ilgili jest ve mimiklerini kullandığı Düz varım Yöntemi (Direkt Yöntem, Dolaysız Yöntem) bunlardan biridir. Francois Gouin tarafından geliştirilen fiziksel etkinlik (yaparak öğrenme) öğesinin eklendiği bu yöntemde (Memiş ve Erdem, 2013: 301) drama, rol yapma, görsellerden faydalanma ve hedef dilde tanımlamalar yapma uygulamaları bulunur (Yağmur Şahin, 2018: 121). Yine Düz varım Yöntemi'nin (Direkt Yöntem, Dolaysız Yöntem) öğretmen merkezli oluşu ancak uygulamayı öğrenciye bırakması, drama lideri ve tiyatro eğitmeni ile ilişkilendirilebilir. Bir başka dil öğretim yöntemi olan Doğal Yöntem'in öğrenciyi etkin tutan tekrar ve taklit boyutu, konuşmaya odaklı yüksek sesli okumalar ve görsel kullanım (Memiş ve Erdem, 2013: 302-303) pratikleriyle dil öğretiminin başlangıç aşamasında tiyatro ve dramanın kullanılabileceğini gösterir. Hedef dilin günlük ve yaşayan dil öğrenimini esas alıp telaffuz çalışmalarına önem veren İletişimsel Yöntem'de; diyalog tamamlama, grup çalışmaları, rol yapma, drama ve sunum gibi etkinlikler kullanılır (Yağmur Şahin, 2018: 126). Dilin konuşma işlevini önemseyen, dili bir alışkanlık silsilesi olarak gören ve iletişim-diyalog odaklı öğretimi hedefleyen İşitsel-Dilsel Yöntem de (Kulak Dil Alışkanlığı Yöntemi) tiyatro ve dramadaki tekrar ve taklit unsurlarıyla birlikte düşünülebilir. Birden çok duyu organına hitap eden; materyal, jest, mimik ve beden dilini kullanmaya yönelik dört temel beceriyi öğretme esasına bağlı İşitsel-Görsel Yöntem, drama ve tiyatroyla bağlantılı olan diğer yöntemlerdendir. Öğrenmeyi derste aktifleştiren dersi sıradanlıktan çıkararak bir yöntem olarak Seçmeli Yöntem'in (Eklektik Yöntem) anlamlı ve iletişime dönük alıştırmalarla dinleme ve konuşma önceliğinde yürütülen derslerinde tiyatro ve dramaya yer ayrılabilir. "Ne kadar çok duyu organı öğretime katılırsa güdülenme artar ve öğrenme daha kalıcı olur" (Erdem vd., 2015: 559). Bu anlamda tiyatro ve dramanın müzik ve aksesuar gibi araçları kullanarak birden çok duyuya hitap eden etkinlikleriyle Seçmeli Yöntem'i (Eklektik Yöntem) desteklediği söylenebilir. Yine Seçmeli Yöntem'de (Eklektik Yöntem) dil öğretiminin "hayata dönük" olma durumu "anlamlı ve iletişime dönük alıştırmalar" ve dinleme ile konuşma önceliği (Barın, 1994: 27) tiyatro ve dramanın hayati deneyimleme ilgisi ile ilintilidir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde kullanılabilecek alternatif yöntemlerden Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi, son dönemlerde hikâye anlatımı öğretim tekniğinin eklenmesi ve hikâyelerin dinlendikten sonra öğrenciler tarafından canlandırılması (Memiş ve Erdem, 2013: 312) ile gerçekleşir. Bu yöntemde; öğretimi kalıcı kılan görsel, vücut dili, jest, mimik ve ses desteğiyle gerçekleşen uygulamalar dramatizasyon tekniği ile benzerlik gösterir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin birer oyuncu konumunda hikâyeler canlandığı, görseller kullanarak yapı ve kuralları kalıcı bir şekilde öğretmeyi hedefleyen Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi'nde (Yağmur Şahin, 2018: 131) öğretmen öğrencileri yönlendirerek drama uygulamaları yaptırır. Jerome Bruner'in Buluş Yoluyla Öğrenme anlayışı esnasındaki Sessiz Yol Yöntemi, dilin öğrenci tarafından keşfine yöneliktir. Yapısalcı Dilbilim Yaklaşımına dayanan Sessiz Yol Yöntemi, dilin temsil yoluyla öğretimi ve anlamın ön plana çıkmasını hedefler. Bu yöntemde öğrencilerin kendi cümlelerini oluşturmaları dramadaki doğaçlama tekniğiyle ilişkilidir. Ayrıca Sessiz Yol Yöntemi'ni "öğretmen pandomim, kukla gibi eğitsel oyunlarla dersi desteklemelidir" (Erdem vd., 2015: 561). Danışmanlı (Grupla) Dil Öğretim Yöntemi'nin yine öğrenci merkezli oluşu ve öğrencilerin kendi seçtikleri bir konuya göre diyalog oluşturması,

dramadaki doğaçlama çalışmalarını hatırlatır. Esinlemeli Yöntem'in (Telkin Yöntemi) öğrenme ortamını müzik ve dekorla buluşturması, müzik eşliğindeki diyalog yönteminde vurgu ve tonlamalara önem vermesi ile melodi ve şiirsellik odaklı tekrarlı öğretme hedefi ile tiyatro ve dramadan faydalanır. Dramatik metin sunumları, müzik, vurgu-tonlama, diyalog ve bedensel egzersiz unsurları ise dramanın ısınma, rol oynama ve benzetim çalışmalarını paralellik gösterir.

"Grupla Öğretim Tekniği" olan, gerçeğe uygun bir olay ve model üzerinde uygulanabilecek, öğretmenin de içinde bulunup rol dağılımı yaptığı ve öğrenciye dönütler verdiği, yaparak-yaşayarak öğrenme imkânı veren, konuşma becerilerini güçlendirmeye yönelik Benzetim Tekniği ile de tiyatro ve drama arasında yakın bir bağ bulunur. Öte yandan Grupla Öğretim Teknikleri'nde drama, rol oynama ve yaratıcı dramının tüm duyu organlarını harekete geçirmesi vesilesiyle öğrencilerin anlama, yorum yapma ve iletişim becerilerinde güçlenme sağladığının, etkili ve verimli bir şekilde dinleme ve akıcı konuşmayı desteklediğinin; işbirliği yapma, sosyal ilişkiler kurma, eleştirel ve bağımsız düşünme, hayal gücünü kullanma, sorumluluk bilincine sahip olma, kendine güvenme, empati ve özgüven aşılama gibi katkıları olduğunun; öğrencilerde kendileri için anlamlı olan içeriği ilişki kurarak bulmaya yardımcı olduğu için kalıcı öğrenmeyi olumlu etkilediğinin; ilgi ve güdülenmeyi arttırarak duyuşsal davranışları katılımla, devinişsel davranışları da tekrarlar sağladığının altını çizmek gerekir (Şahin ve Kemiksiz, 2018: 180-198). Bu açıdan "Drama, hayal kurma, müzik, resim vb. uygulamalar öğrenmeye karşı oluşturulan engelleri azaltmaya yardımcı olur. Bu sebeple öğretimde bu sanat dallarının öğretilerinden mümkün olduğunca yararlanılmalıdır" (İşcan, 2011: 1283).

6. Temel Dil Becerileri ile Tiyatro ve Drama

İnsanlar pek çok şeyi duyarak öğrenir. Bu anlamda ses, iletişimde temel unsurlardan biridir. Yaygın bir iletişim yöntemi olarak konuşma yoluyla kurulan iletişimde en az bir dinleyici ve bir konuşmacı bulunur. Sağlıklı bir iletişim için konuşma kadar "dinleme" de önemlidir. Yabancı dil öğreniminde hedef dilin çeşitli ses, telaffuz, vurgu ve tonlamaları duyarak-dinlenerek sonradan geliştirilebilir. Bu anlamda tiyatro ve drama dilin diksiyon özelliklerini dinleyicilere yansıtması vesilesiyle önem arz eder. Ancak bu noktada öğrencilerin dil seviyelerine uygun tiyatro gösterilerinin seçimine dikkat edilmelidir. Hem göze hem de kulağa hitap eden tiyatro sayesinde öğrenciler yeni öğrenilen kelime veya kavramların çağrışımını daha kolay yapabilirken, yine izleyici ve dinleyici konumundaki öğrencilerin bu şekilde öğrenme hızları da gelişebilir.

Ana işlevi iletişimi sağlamak olan "konuşma" ile sözlü ifade edimi gerçekleştirir. Anlaşma veya anlatma ihtiyacı ya da bilgi paylaşımı gibi gereksinimlerden konuşma doğar. Konuşma, mesajın alıcı ile gönderici arasındaki aktarımını ve bireyin kendini ifade etmesini sağlar. Tiyatro ve dramada genel olarak konuşmaya dayalı etkinlikler olduğundan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi'nde tiyatronun kullanılması konuşma becerisinin gelişmesine katkı sunar. Diyalog örgülerinin oluşturduğu tiyatro ve drama, dilin kullanımı açısından oldukça etkili yöntemlerdir. Bu etkinliklerde konuşma becerisini dinleme becerisinin desteklemesi tiyatro ve drama yöntemini bütünsel bir öğretim metodu olarak okumaya izin verir. Tiyatro ve drama, ister izleyici ister katılımcı olabilecek bireylerin konuşma ve dinleme becerilerini destekler. Bununla beraber tiyatro ve dramının ana unsurlarından olan doğaçlama tekniği ile hedef dilin zenginliği öğrenci tarafından pekiştirilebilir.

"Okuma" bilgiye erişimde önemli bir faaliyet olduğu kadar, dil öğreniminde de önemli hususlardan biridir. Okuma, okur ile yazar arasında bir bağ olarak çok yönlü bir etkinliktir. Bir dile ait edebi metinlerin okunması, okuma becerisini geliştirerek anlama ve anlamlandırma yetisini güçlendirir. Kelime hazinesinin gelişimine yardımcı olur. Buna ilaveten hedef dile ait kültürel unsurların öğrenimini kolaylaştırır. Tiyatro metinleri de dil öğretimi bağlamında (edebi bir tür olarak) okuma metni olarak seçildiğinde, bahsi geçen kazanımlar öğrencinin dil gelişimine olumlu yönde etki eder. Tiyatro metinleri biçimsel özellikleri açısından hedef dilin kurallarına (söz dizimi, cümle yapısı, ses ve şekil özellikleri) dikkat edilerek hazırlanır. Bu çerçevede öğrenciye dilin inceliklerini anlamasında bir beceri kazandırır. "Tiyatro metinlerinin yabancı dil öğrenimindeki en önemli faydası,

üst düzey dil becerilerinin ve anlatımların yer aldığı metinler olarak okunması ve bunlardaki estetik unsurların bireye kazandırılmasıdır” (Altunbay, 2012: 756). Ayrıca tiyatronun yabancı dil öğretiminde kullanılması, öğrencinin hedef dildeki kültürel dünyaya girerek anadili dışındaki bir dilde düşünme becerisinin gelişimine yardımcı olur.

“Yazma” eylemi insan zihnindeki bilgilerin düzenlenerek kaleme alınması ile meydana gelir. Buna göre öncelikle zihinde dağınık bulunan tasarımlar düzenlenir sonra yazı aracılığıyla metin haline getirilir. Bir dilde yazı meydana getirebilmek için o dili iyi tanımak ve kurallarına hâkim olmak gerekir. Bu sebeple yazı pratiği ile dilin tanınması arasında bir ilişki sağlanabilir. Tiyatro, yazma becerisinin gelişiminde izleyici veya öğrencinin aldığı notlar ile dil öğrenimini destekleyebilir.

7. Sonuç

Kendilerine mahsus kurallı düzenleri, zaman-mekân ilişkileri ve deneyimsel nitelikleri bulunan tiyatro ve dramanın öğrenmeye olan katkıları oldukça fazladır. Tarihsel süreçteki evrimi boyunca tiyatro sanatı, öğreticilik zemininde çeşitli tartışmalara konu olmuştur. Platon’dan Aristoteles’e, Horatius’tan Diderot’a, romantik dönemden gerçekçilik ve doğalcılık akımına, avangart hareketlerden postmodern yaklaşımlara kadar tiyatro sanatının öğreticiliği konusu pek çok kez gündeme gelmiştir. Canlı performansa dayalı bir gösteri sanatı olan tiyatronun birey ve toplum üzerindeki etkisi bilinmektedir. Tiyatro ve eğitim ilişkisi üzerine yapılan etkinliklerde seyirlik ve katılımcı düzeyinde tiyatral pratikler yer almaktadır. Eğitimde tiyatro çalışmalarındaki asıl amaç tiyatro aracılığı ile öğrenmeye fayda sunmaktır. Tiyatronun öğretici olması ilgi çekiciliği ile doğru orantılıdır. Çünkü tiyatro, estetik haz ile öğrenme arasında bir denge kurar. Eğitim açısından tiyatronun gösteri öncesi provaları, gösteri esnasında sunduğu deneyim ve gösteri sonrasında oyuncu ve seyircilerin konuyu değerlendirme süreci öğrenmeyi olumlu etkiler. Yapararak öğrenme, deneyimleyerek kavrama ve problem çözümüne yönelik eylemler tiyatroyu merak uyandırıcı ve eğlenceli kılar. Dil gelişimi ve kelime dağarcığına olan katkısı ile tiyatro, empati yeteneğini de geliştirir. Kolektif yapısı ile öğrenciyi grup planlamasına teşvik eder.

20. yüzyıla ait bir kavram olan drama, seyirlik olmayan bir grup çalışması ürünüdür. Drama ve öğrenme ilişkisinde çeşitli araştırmacılar tarafından dramanın gelişim türleri üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Eğitimde drama yönteminde öğrenci aktiftir ve belirlenen bir konu etrafında öğrencinin katılımcı pozisyonunda o konuyu öğrenmesi hedeflenir. Kendine güven ve motivasyon artırıcı etkisiyle drama yönteminde; çok boyutlu ve bütünsel düşünebilme, kavram ve semboller arasındaki ilişkiyi kurabilme, problem çözme, yaratıcılığı tetikleme, bilgi ve yetenek gelişimine katkı sağlama, sosyalleşme gibi kazanımlar gerçekleştirilir (Sezgin, 2015: 125). Grup içinde öğrencilerin gerek karşılıklı etkileşimleri gerekse bireysel aktiflikleri, motivasyon ve özgüven geliştiriciyken; çeşitli durum ve olayların empati ögesinin yardımıyla deneyimlenmesi, farklı bakış açılarının geliştirilmesine ortam hazırlar. Drama yöntemi ile “yaşantılara dayalı”, “hareket yoluyla”, “aktif”, “etkileşim yoluyla”, “sosyal”, “tartışarak”, “keşfederek”, “duygusal”, “kavram” ve “işbirliğine dayalı” olarak çeşitli öğrenme biçimlerinin dinamikleştiği ileri sürülür (Sezgin, 2015: 126). Drama sürecinin farklı duyu organlarını harekete geçirmesi; öğrencinin zihinsel, fiziksel, sosyal ve dilsel gelişimini pozitif yönde etkiler. Ayrıca “dramanın çoklu zekâ türlerinin hepsini birden harekete geçirmesi”, drama ve öğrenme ilişkisinde başlıca unsurlardandır (Sezgin, 2015: 126).

Öğrenciye bilgiyi direkt olarak ileten geleneksel eğitim anlayışı, bilgiyi genele tabi tutar. Davranışı denetleyen ve beceri kazandırma amaçlı bu anlayış, öğrenciyi değil öğretmeni odak alır. Öğretmen ise öğrenciye sunduğu donanımın karşılığını sınav ile ölçer. Ancak değişen zamanla birlikte geleneksel eğitim anlayışına karşı anlayışlar ortaya çıkarak öğretmen merkezli eğitim düşüncesini öğrenci merkezine kaymaya başlamıştır. Küreselleşen dünyanın bilgi, kültür ve toplum alanlarında meydana getirdiği değişim ve dönüşümler eğitimde geleneksel anlayışın dışındaki arayışlara ortam hazırlamıştır.

Tiyatronun eğitici ve öğretici etkisinden faydalanma düşüncesi çeşitli tarihsel dönemlerde gündeme gelmiştir. Başlangıçta ritüel sonrasında eğlenceli yönü ile tiyatronun öğretici gücü

üzerinde pek çok kez durulmuştur. Tiyatroyu icra edenlerin kazanımları dışında tiyatronun seyircide bıraktığı tartışmaya açık anlam ve etkiler de eğitcilik ve öğreticilik açısından önemli bir sonuçtur.

İngiltere kökenli olan ve daha yakın bir tarihe dayanan drama-eğitim ilişkisi tartışma çalışmalarının geçmişi ise günümüzden fazla uzak değildir. Yeni eğitim anlayışları ışığında gelişen oyun temelli drama tekniği, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi temel alır. Dramada esas amaç, öğrencinin bilgiyi harekete dayalı aktiviteler aracılığıyla içselleştirmesidir.

Eğitim ve öğretimde tiyatro ve drama yöntemleri öğrencilere bilgi, beceri ve anlayış kazandırmaktadır. Özellikle dil öğrenimi ve öğretiminde tiyatro ve dramanın artıları gözle görülür bir etki alanı oluşturmaktadır. Dolayısıyla Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi'nde Türk diline olan ilgi ve sevgiyi arttırması sebebiyle bütün bu imkânlarla fırsat sunan tiyatro ve drama etkinliklerinin üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir.

Kaynakça

- Altunbay, M. (2012). Dil öğreniminde ve öğretiminde tiyatronun kullanımı ve tiyatronun temel dil becerilerine katkısı. *TurkishStudies*, 714, 747-760.
- Arıkan, Y. (2014). *Gençler için tiyatro ve drama eğitimi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Arıkan, Y. (2016). *Çocuklar için tiyatro ve drama eğitimi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Barın, E. (1994). Yabancılar Türkçenin öğretimi metodu. *A. Ü. TÖMER Dil Dergisi*, 17, 53-56.
- Brecht, B. (2011). *Oyun sanatı ve dekor*. çev. Kâmuran Şipal, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Demirel, Ö. (2004). *Yabancı dil öğretimi dil pasaportu dil biyografisi dil dosyası*. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- Erdem, M. D. , Gün, M. & Sever, P. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem seçimi ve alternatif yöntemler. *TurkishStudies*, 10(11), 549-566.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: PEGEM.
- Göçen, G. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 18, 43-48.
- Işık, M. (2019). *İletişim ve etik*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- İşcan, A. (2011). Yabancılar Türkçe öğretiminde suggestopedianın (Telkin yöntemi) kullanımı. *TurkishStudies*, 6(1), 1281-1286.
- Memiş, M. R. & Erdem, M. D. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *TurkishStudies*, 8(9), 297-38.
- Özcan, G. (2019). *Etkileyici beden dili*. İstanbul: Eftalya Kitap.
- Özdemir, A., Özkan, T., De Chiara, K. F., Demir, K., Kara, F. & Kınısız, M. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sosyal etkinlikler: Tiyatro örneği ve uygulamanın öğrenci performansına etkisi. *Diyalog Dergisi*, 2, 83-96.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 573-582.
- Schneider, W. (2005). *Çocuklar için tiyatro*. çev. Ayşe Selen, İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.
- Sezgin, B. (2015). *Oyun-tiyatro-drama ilişkisi kuram ve uygulama*. İstanbul: bgst Yayınları.
- Stanislavski, K. (2015). *Oyuncunun el kitabı*. çev. Osman Akınhay, İstanbul: Agora Kitaplığı.

Şahin, A & Kemiksiz, Ö. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilir grupla öğretim teknikleri, *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Türkçe sözlük, (2019). haz. Şükrü Halûk Akalın, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Üstündağ, T. (1988). *Dramatizasyon ağırlıklı yöntemin etkililiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yağmur Şahin, E. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaklaşım, yöntem ve teknikler, *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.